

Så længe man holder sig i gang...

En erindringsrejse med Jørn Nielsen

i samarbejde med Henrik Olsen

Læseprøve

Så længe man holder sig i gang...

© 2025 Henrik Olsen

Ordbryggeriet

Omslagsillustration:

Den 22-årige Jørn Nielsen ved sin F-84 Thunderjet – den første jagerbomber, han kom til at flyve i 1955

Bogen er sat med Calibri

Grafisk bearbejdning: Henrik Olsen

Trykt i Danmark af Trykkergården, Nykøbing Sjælland

ISBN 978-87-975820-0-8

Forord

”Så længe man holder sig i gang, er det godt”, siger Jørn Nielsen. Og det kan passende være de første ord i denne erindringsrejse med jagerpiloten, rejselederen, folkedanseren og meget, meget mere, som ved udgivelsen af dette skrift lige har rundet de 92 leveår.

Da Jørn blev 90 og holdt en lille tale om sit begivenhedsrige liv, besluttede jeg mig for, at denne livsfortælling skulle deles med andre. På det tidspunkt havde Jørn allerede holdt flere foredrag om sit livsforløb i forsamlingshuse, menighedshuse og andre steder, og her havde jeg opdaget en stor interesse for at høre alle Jørns finurlige historier om stort og småt gennem mange årtier – fortalt med vid og lune.

Men Jørns erindringer var ikke blevet nedskrevet. Derfor spurgte jeg ham, om vi sammen skulle tage på en erindringsrejse, som startede i hans barndomsår i Hvidovre og Valby, fortsatte gennem ungdommen og voksenlivet både i Danmark og udenlands og sluttede lige her i Odsherreds skønne Klint ved Kattegats kyst, hvor jeg har fornøjelsen af at morgenbade sammen med Jørn hver eneste morgen sommeren igennem.

Jørn er en fængslende fortæller. Her er han fanget i maj 2024 under en af vores lange samtaler, der lagde grunden til denne erindringsbog.

Det blev til denne lille bog, som er baseret på optagelser af mange timers samtaler i løbet af 2024. Det meste af teksten er taget direkte fra disse samtaler – kun lettere redigeret, for Jørn er en fantastisk fortæller. Ind imellem Jørns ord har jeg skrevet passager, som binder teksten sammen.

Rigtig god fornøjelse.

Henrik Olsen
henrik@ordbryggeriet.dk
Januar 2025

Barndommen

Den knap etårige Jørn venter spændt på, hvad livet vil byde ham af oplevelser. Privatfoto.

Den røde murstensvilla på Vestkærs Alle i Hvidovre var rammen om Jørns 4-5 første leveår. Privatfoto.

De første år (1932-1939)

Den 8. november 1932 kom Jørn til verden på Vestkærs Alle i Hvidovre, hvor Jørns morfar og mormor havde bygget hus fem år forinden. Oprindeligt var det et kolonihaveområde, men nu var det udlagt til almindelig boligbebyggelse. Så her havde bedsteforældrene med familiens hjælp opført et hus med kælder og to etager.

”Der kunne vi flytte ind, sådan at mormor og morfar havde stueetagen, og min mor og far flyttede ind på første sal. Man var ikke nået så vidt, at man har fået indlagt vand ud over, at der var en vingepumpe, så man kunne trække vandet op fra brønden. Der var temmelig lang vej fra pumpen til første sal, og min mor hun sled med det. Det samme gjaldt kloakering og toiletforhold – det var der heller ikke, så det var nede i kælderskakten, hvor man havde anbragt et lille lokum, og det måtte man så tømme ude i haven. Og jeg vil helst ikke tænke på, hvor langt der var fra lokummet til brønden, hvorfra man fik drikkevandet. Og snart var der to børn. Min lillesøster, Inge, kom til i 1935.”

Snart var der to børn, for Jørns lillesøster, Inge, kom til i 1935. Det var en slidsom tilværelse for de tre generationer i det lille hus. Men den skulle blive endnu hårdere. For i 1937 døde både Jørns far og morfar med bare en måneds mellemrum. Jørns far blev blot 35 år, mens morfaren lige havde rundet 60.

”Så stod de to enker – min mor og min mormor – med huset, og det havde de ikke råd til at beholde. Det lykkedes dem at komme af med huset. Jeg husker, at det blev solgt for den formidable pris af 18.000 kroner i 1937. Jeg gad vide, hvad man ville have handlet det til i dag. De fik i stedet en andelslejlighed i Valby tæt på Toftegårds Plads, og der kom jeg så til at leve min barndom og til dels noget af ungdommen sammen med mor og mormor og lille Inge. ”

Mormor og mor

Hverken Jørns mormor eller hans mor havde arbejde. Det var jo ret almindeligt, at gifte kvinder passede hjemmet, mens mandens sørgede for indkomsten. Men nu var indkomsten borte. Mormoren fik dog en lille pension efter sin mand, som havde været ansat ved DSB, og senere fik hun også aldersrente, som datidens folkepension hed. Men sagen stod anderledes for Jørns mor.

”Da min mor blev enke, måtte hun jo søge sig et arbejde, og der var det så heldigt, at hun kunne komme tilbage til den arbejdsplads, hvor hun var blevet ansat som ung pige. Det var Valby Strømpefabrik.”

Jobbet på strømpefabrikken var ikke ligefrem højt lønnet, men det var alligevel et arbejde, som hun satte stor pris på.

Jørns mor arbejdede med silkestrømper – nylonstrømper blev først alledameseje op i 40'erne. I løbet af en arbejdsdag fik hun set en lang parade af dameben, der i langsom procession kørte forbi hende med tæerne strittende lige op i

luften. Hun havde nemlig job som såkaldt formerske, hvor hun sad ved en maskine med dameben formet i metal.

”Mors opgave var at trække silkestrømpen henover denne form. Det var en slags samleband. Metalben med strømpe kørte så igennem en ovn og kom ud på den anden side, og så havde man givet strømpen den rette facon.”

”Hun pakkede også strømperne i pakker. Et eller tre par strømper per pakke. Og sådan kunne de sælges.”

”Hun havde et fint arbejdsfællesskab med kollegerne, som alle var på *De's* og *Fru sådan og sådan*, hvis ikke man ligefrem havde et nært forhold.”

Jobbet på Valby Strømpefabrik beholdt Jørns mor til hun var godt oppe i 60'erne, hvor hun af helbredsmæssige grunde måtte stoppe. Men det var ikke kun i de ældre år, hun havde haft det svært.

”Mor havde det hårdt i skolen. Hun var nok ikke blandt de boglige elever, kan man sige, og derfor blev hun – sammen med de øvrige ikke-boglige elever – anbragt på de bagerste rækker, fordi så var der ikke så meget vrøvl med dem. Derfor var det egentlig begrænset, hvad hun lærte i skolen. Men der var det så heldigt, at strømpefabrikken under krigen startede en form for uddannelse blandt de medarbejdere, der havde lyst og behov. Og der gik mor til danskundervisning, og det hjalp hende rigtig meget. Bare det med at lære at stave. Jeg er ret sikker på, at hun i nogen grad har

været ordblind, og det er det, der har givet hende problemerne.”

”Men hun var et menneske af et virkelig godt hjerte. Hun kunne godt have sine meninger, men hun førte det aldrig – hvad skal jeg sige – aktivistisk ud i livet. På ingen måde.”

Når Jørn tænker tilbage, så husker han sin mor og mormor som to meget forskellige personligheder, som også havde forskelligt temperament. Men på ét punkt var de meget enige, og det satte sit præg på Jørns og hans lillesøsters opvækst.

”Vi har altid fået en stærk opdragelse i, hvad der var rigtigt, og hvad der var forkert. Og det glæder jeg mig over den dag i dag. Det er en ting, som jeg har taget med sig – også i voksenlivet. Det er jo ikke altid, at jeg så har kunnet gøre det rigtige – af forskellige årsager, bevare mig vel på vejen – men jeg har dog vidst, hvad det rette var. Og det har jeg efter fattig evne prøvet at give videre til mine børn. Jeg bilder mig ind, at det har haft en indflydelse. Det synes jeg, jeg kan mærke, når vi i tidens løb har talt sammen om etik og andet – altså livets udfordringer – at der kan de skelne mellem, hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert.”

Jørn har ingen klar erindring om hverken sin far eller sin morfar, og farfaren stak af fra Jørns farmor, da hun var gravid med Jørns far og faster. At Jørn i næsten hele sin barndom har været faderløs og uden voksne mænd i sin nære familiekræds har naturligvis sat sit præg.

”Jeg har selvfølgelig kunnet sammenligne mig selv med andre og sige, at det er underligt nok, at jeg ingen far har. Jeg har været feministisk opdraget, vil man vel kalde det i dag. Men det mener jeg ikke har været nogen ulempe for mig. Bestemt ikke.”

Tiden i Valby

Da Jørn, lillesøster Inge, mor og mormor flyttede til Valby, havde man i nogle år været i gang med at bygge de store boligblokke, som ligger på højre hånd, når man bevæger sig ad Vigerslev Alle fra Toftegårds Plads og vestpå. I en af disse boligblokke flyttede familien ind i en lille andelslejlighed. I dag er området midt i storbyen, men sådan var det ikke i 1937.

”Midt i det hele lå der stadig en trelænget gård ved Lyshøjgårdsvej klos op ad Valby Station. Denne gård hed netop Lyshøjgård, så vejen er altså opkaldt efter den. Da vi flyttede ind, trillede jeg rundt på trehjulet cykel og var ovre at kigge. Der var både køer og grise. Det er egentlig meget sjovt at tænke på, hvordan udviklingen er gået. Der gik nu heller ikke lang tid, før man rev gården ned og byggede en ny boligblok på stedet.”

Jørn og lille Inge fik ikke lov til at hænge hjemme i mormors skørter. De begyndte i børnehaven. De skulle ikke gå så langt

Der var ikke meget plads at rutte med i børnehaven på Thyregodsvej i Valby, hvor frøken Klausen med stor kærlighed holdt styr på mere en 70 børn – heriblandt Jørn. Foto: Valbybladet.

for børnehaven var indrettet i en lejlighed på Thyregodsvej – en sidegade til Vigerslev Alle.

”Den var vel oprettet ganske få år, før vi kom, og den udmærkede sig ved at være det, man i dag kalder en integreret institution, så der var både vuggestuebørn og børnehalebørn. Det, der var særligt ved den, var, at der i den – trods alt – ret lille lejlighed var indskrevet 75 børn og 3-4 pædagoger. Så disciplinen, den var ret fremherskende, for der var simpelt hen ikke andre muligheder. Så når vi blev sat til at lave en ting – det kunne være en tegning, det kunne være at klippe og klistre eller lege sanglege for den sags skyld, så var det med at gøre, som pædagogerne sagde. Frøken Klausen, som var leder af det hele, var meget synlig og et hjertegodt menneske –men der skulle være orden i sagerne.”

”Vi havde også opvisninger en gang om året i Valbys store forsamlingshus, som hed Rossini. Der var både dansesal og alt muligt andet. Der kunne vi både optræde og udstille, hvad vi havde lavet i årets løb, så det gjorde vi meget ud af.”

”En gang om året, skulle vi på sommerlejr. Og første gang – der har jeg vel ikke været mere end fem år – skulle vi med bus til Kalvehave.”

Det gik ikke helt efter planen, da lille Jørn skulle af sted. For da hans noget bekymrede mor kiggede ind i bussen for at sige et sidste farvel til globetrotteren, kunne hun ikke få øje

Det Kongelige Vajsenhus dannede ramme om de fleste skoleår i Jørns barndom. Skolen har en lang historie og blev oprettet i 1727 af Kong Frederik den Fjerde. Foto: Erik Nicolaisen Høy/Vandringsløse Tidende.

på ham. Pædagogerne tog en runde i bussen og måtte erkende, at den var god nok. Lille Jørn var gået sin vej.

”En pædagog, der var hurtigt gående, blev sendt af sted for at se, om jeg skulle være hjemme hos mig selv – det var ikke fordi, det var så forfærdelig langt. Og der sad jeg så. Jeg var gået hele vejen hjem. Jeg skulle i hvert fald ikke med på sommerlejr. Men jeg blev så ”overtalt” til at komme med – dog under skrig og skrål. Jeg kom ind i bussen og af sted kom vi. Det viste sig selvfølgelig, at det blev en ganske god sommerlejr. Jeg husker, at vi sejlede med færge fra Kalvehave til Møn. Det var før Dronning Alexandrines Bro blev bygget.”

De førsteskoleår (1939-1943)

”Tiden gik, og jeg kom i skole. Det var den nærliggende Vigerslev Alle Skole. Jeg husker egentlig ikke så forfærdelig meget om det, andet end at vi var en stor flok børn i 1. klasse. Jeg husker dog, at vi havde Palle Lauring som lærer i historie, og det var ret spændende. Han var god til at fortælle, og det satte jeg pris på, selv om jeg ikke var ret gammel.”

I løbet af Jørns første skoleår fik hans mor nys om en anden skole med et godt ry – Det Kongelige Vajsenhus på Nørre Farimagsgade. Kong Frederik den Fjerde havde i 1727 oprettet skolen for forældre- og faderløse børn. Og faderløs

Jørn og lillesøster Inge på vej til skole i Det Kongelige Vajsenhus. Selv om de kom fra fattige kår, var det ikke noget, der prægede deres skolepåkledning. Med hånden i lommen på sine stilige *plus fours* aner man en kommende verdensmand i den 11-årige Jørn.

– det var Jørn jo, så han var kvalificeret til optagelse på skolen.

”Min første skoledag – midt på foråret – blev jeg fulgt af sted af mormor. Turen gik med sporvogn fra Valby ind til Hovedbanegården, og her skulle vi skifte fra linje 10 til linje 4, inden vi endte ved skolen. Da jeg havde prøvet det i to dage, så var mormor sikker på, at jeg sagtens kunne klare turen selv. Og det gjorde jeg så – også de næste dage.”

”Få dage senere blev det den 9. april 1940. Og så kom tyskerne. Der var et mylder af flyvemaskiner hen over hustagene fra tidligt om morgenen. Min mor var gået på arbejde. Mormor kiggede på flyvemaskinerne og sagde: *»Nå, det er nok ikke noget, Jørn. Du går bare i skole.«* Så jeg drog af med linje 10. Der var meget snak på for- og bagperron, om hvad der mon var sket. Og da vi nåede ned ad Istedgade og nærmede os Hovedbanegården, tog sporvognen en anden rute. Hovedbanegården var besat af tyske soldater, og der måtte vi ikke køre forbi. Så vi kom en anden vej. Jeg fik dog hjælp af venlige folk. De sagde *»Nåh, du skal bare med linje 4. Vi kommer forbi henne ad Vesterbrogade.«* Så jeg kom alligevel i skole, og det gjorde de andre også, selv om børnene i skolen kom fra hele Københavnsområdet, både fra Amager, Østerbro, Nørrebro og så videre. Forstanderen fandt ud af, at det her nok ikke var særlig godt. Så i løbet af et par timer, sendte han os alle sammen hjem igen. Der var egentlig ro nok i København.

Sporvognene kørte, og jeg kunne komme hjem igen og var hjemme et par dage, inden skolen igen kørte som normalt.”

”Forstanderen, som vi fra 3. klasse havde i engelsk, var blevet ansat på skolen som lærer allerede i 1893, og nu skrev vi så 1940-erne. Hans indstilling var, at skoleuddannelse på Vajsenhuset var bedre end på de omkringliggende folkeskoler. Så når man kom til Vajsenhuset fra en anden skole, så var reglen, at man gik året om, man kom fra. Så jeg måtte starte i 1. klasse igen efter sommerferien. Og til forskel fra de andre børn, så kunne jeg både læse og skrive, og til dels regne. Så egentlig kedede jeg mig gevaldigt i 1. klasse.

”Dengang fik vi karakterbøger med hjem hver lørdag, og en gang om måneden blev alle karaktererne gjort op, og der blev skrevet i karakterbogen, hvad nummer ud af rækken af elever, man var. Der var en af rubrikkerne, der hed ’ugentlig karakter for opførsel’. Og hvis nu man havde fået en anmærkning, så trak det jo ned i den karakter. Og der havde lærerinden på et tidspunkt skrevet ’han snyder i regning’, og givet mig karakteren minus 4 – en karakter, som skolen selv havde opfundet. Men det skulle man ikke sige til min mormor. For hvad var det, han havde gjort? Jo, han havde selvfølgelig haft regnebogen, men da han kedede sig, så regnede han fremad, for det kunne han jo lige så godt. Og da lærerinden fandt ud af det, sagde hun »*jamen det er jo at snyde,*« og så skulle man have en dårlig karakter. Mormor drog med mig ind og fik fat i lærerinden. Men lige meget hjalp det – mormor måtte tage hjem med uforrettet sag. Det

var 1940-erne, og jeg skal love for, at autoritetstroen var noget anderledes, end den er blevet i vore dage. Der skulle ikke rettes noget på karakteren minus 4 og lærerindens vurdering af mig. Allright, karakteren gik op, som tiden gik, for jeg 'snød' jo ikke hele tiden – selv ifølge hendes måde at se tingene på.”

”Alle årene under krigen fik jeg oplevet som skolebarn. Men om der var krig og besættelse eller ej – skolegangen fortsatte slet og ret. På grund af krigen var det dog svært bare at skaffe stilehæfter og andet, så derfor gik skolen over til at bruge tavler og griffel. Det kunne vi godt bruge, for dem kunne vi vaske ud. Så alle skulle have en lille metaldåse med en lille våd klud, så man kunne viske sin tavle pænt ren. Det er jo ligefrem gået hen og er blevet en talemåde: *at viske tavlen ren.*”

Skoleferie på Brattingsborg

Sommerskoleferien var på seks uger, og det kunne være en lang og kedelig periode. Derfor var det også kærkomment, at der flere steder blev arrangeret ferierejser på landet, hvor de blege og nogle gange lidt magre københavnerebørn kunne få noget frisk luft og blive fodret op.

”Det var imponerende, at så mange landbofamilier tog sådan et barn ind i alle seks ferieuger. Min søster kom netop et sådant sted hen i Bellinge lidt uden for Odense. Men jeg fik nogle helt andre oplevelser.”

Lolli af Ærøskøbing betjente ruten Kalundborg-Samsø-Aarhus under 2. Verdenskrig, og det var den skonnert, der bragte Jørn over til spændende ferieoplevelser på Samsø. Ukendt fotograf.

”Vajsenhuset havde fra gammel tid en aftale med grev Danneskjold-Samsø på Brattingsborg på Samsø om at få to drenge over på ferieophold på herregården. Der var jeg så heldig, at hr. Degner, som for øvrigt var blevet ansat som lærer i 1913, kom og spurgte, om jeg ville være interesseret i at komme med. Og det var jeg helt bestemt. Så vi var to drenge, der blev sat sammen, for de to foregående var blevet for gamle og gået ud af skolen. Så da tiden kom, drog vi af sted med toget til Kalundborg. Dengang gik der ferietog ud fyldt med børn – alle sammen med et stort skilt i en snor om halsen, så personalet kunne se, hvad hedder barnet, og hvor skal det skulle hen.”

”Vi kom dog med almindeligt tog, for der var ikke så mange, der skulle til Kalundborg. I Kalundborg skiftede vi til et sejskib. De færger, som havde sejlet i 30-erne og befærdet Kalundborg-Samsø-Aarhus var taget ud på grund af oliemangel, og man havde indsat en tremastet skonnert i stedet. Den hed Lolli, og det tog en herrens tid at komme ud af Kalundborg Fjord og hele vejen over til Samsø.”

”Det viste sig at blive et pragtfuldt ophold derovre. Det var sin sag at komme ind et sted og bo hos overforvalteren, Lunøe. Der var kokkepige i køkkenet, der var stuepige, og så var der barnepige, fordi der var kommet et barn til lige før, vi var kommet derover.”

Men det var ikke sådan, at Jørn og hans skolekammerat bare var på badeferie med alt betalt. Der var hårdt markarbejde, og det måtte de to drenge også tage del i.

Brattingsborg Gods – eller slot, som Jørn kalder det – lagde hus til en begivenhedsrig sommerferie for Jørn, da han var skoledreng. Selv om han besøgte slottet til den lille greves fødselsdag, var det dog i overforvalterens bolig han til dagligt boede. Foto: Dansk Center for Herregårdsforskning.

”Nu var det under krigen, så der var ikke traktorer, man havde dog en enkelt fra før krigen, men ellers havde man 22 heste, som rykkede ud hver morgen. Der var karle og landvæsenselever og så også husmænd, hvoraf de fleste boede i den nærliggende landsby. Markerne var store. Marker er som regel inddelt i skifter, da man skifter mellem afgrøderne på markerne, og på Brattingsborg var alle markerne inddelt i skifter på 60 tønder land.”

”Når man nåede frem til høsten, var det selvbinderne, der kom i sving – 5-6 selvbindere, der hver især blev trukket af tre heste. Nok var høsten klaret med selvbinder, men den spyttede jo bare negene ud, og de lå løse på marken, og de skulle jo stables op, for hvis en regnbyge kom, så skulle vandet kunne rende af, så man kunne få det tørt så hurtigt som muligt, inden det skulle køres i laden. Vi drenge skulle rive mellem traverne – altså rækkerne med neg – for man ville have spildet med. Vi kørte også med den hestetrukne radrenser. Den blev brugt til at rense mellem roerne. Og rækkerne var lange. Jeg husker, at når man gik ud med sådan en radrenser – man gik ved siden af hesten – så tog det en lille time at komme ned i den anden ende af marken og tilbage igen. Al den slags ting, det prøvede vi derovre på Samsø.”

Men det var nu ikke hårdt arbejde alt sammen. Jørn fik lov til at snuse lidt til de finere luftlag, da en lille greve havde fødselsdag.

”På slottet boede den gamle grevinde. Hun havde et par døtre. Den ene af dem var blevet gift med en tysk greve, som var kommet i Flyvevåbnet under krigen og var blevet skudt ned. Så hun var blevet enke og boede på Samsø. Hun havde to børn, en lille komtesse og en lille greve. Og denne lille greve havde fødselsdag midt i ferieperioden. Og der syntes den gamle grevinde, at der skulle da i hvert fald lidt børn til. Det var ikke så let sådan at gå ud i Ørby og invitere til slottet. »*Men vi har jo de to feriedrenge,*« sagde hun. Så vi blev stablet op i pænt tøj, så godt vi kunne og fik mange formaninger med af fru Lunøe – overforvalterens kone – om hvordan vi nu skulle opføre os derovre. Og vi skulle huske at sige *'Deres nåde'*, men det var lidt svært at klare, fordi den gamle grevinde var et elskeligt menneske. Hun tog meget vel imod os, og vi kendte udmærket godt børnene derovre og havde da også leget noget med dem tidligere.”

”Hver dag kom tjeneren, Carl, fra slottet over i sit liberi for at hente posten. Og ham syntes vi jo var finere end nogen anden på jorden. Og da nu vi kom ind at sidde til fint bords i spisesalen i de højryggede stole og skulle have både jordbær med fløde, og hvad ved jeg, så var det jo Carl, der kom og serverede. Vi kunne godt se, at han havde et skarpt blik på os. Han holdt øje med, om vi nu opførte os ordentligt. For var der nogen, der passede på formerne, så var det Carl.”

Jørn og kammeraten kom på mange skønne ture rundt omkring på Samsø. Jørn husker især en tur til Stavns Fjord i

overforvalterens gamle Ford A model 1931 – et stateligt køretøj.

”Deroppe ved Stavns Fjord gik der nogle får, og der var et af fårene, der skulle tages hjem og slagtes. Den gamle grevinde og et par drenge af grevindens familie var også med, så Carl havde sørget for, at vi havde nogle store kasser med varm mad med. Bestikket var af tretårnet sølv, og servicet var af det fineste porcelæn. Grevinden blev ved med at formane os: *»I må virkelig passe på, der må ikke gå noget i stykker, for så slår Carl mig ihjel.*« Hun havde virkelig respekt for Carl. Men fåret blev fanget, og så var det ind på bagsædet af Ford A-en og fire drenge, som holdt fast i fåret hele vejen hjem til Brattingsborg.”

”Jeg havde den glæde at holde forbindelsen til overforvalterens familie, da de rejste fra Brattingsborg og overtog en større gård på Nordfyn. Der skete så det, at overforvalteren døde. Men kontakten holdt jeg til fru Else Lunøe, lige indtil hun døde på et plejehjem i Kerteminde for få år siden.”

De sidste skoleår (1944-1950)

”Årene gik – første, anden, tredje, fjerde klasse, og så endelig, ja så sker der det, at forstanderen efter de mange år på skolen i 1944 går hen og dør. Man kan sige, han døde på jobbet. Der bliver så ansat en ny forstander, som for øvrigt selv havde været elev på skolen tilbage i årene omkring 1910. På det tidspunkt, i 1944, var tiden løbet fra skolen – dels på grund af besættelsen, hvor alt var skåret ned, og dels på grund af den gamle forstanders konservative holdning. Blandt andet havde tilrettelæggelsen af undervisningsforløbet stort set ikke ændret sig i 50 år.”

”Direktionen på Vajsenhuset er altid udnævnt af regenten, og regenten – kongen eller dronningen – har altid været protektor for skolen siden Frederik den Fjerdes tid. Den nye forstander gik i snak med direktionen og sagde: »Hvad gør vi ved det her? Vi tager selvfølgelig en samtale med Københavns Skolevæsen, og så finder vi ud af det!« På den måde lykkedes det at få skolen etableret som en friskole, der fik tilskud, mens Vajsenhuset så selv måtte spæde til med resten. Der kom så et inspektionshold ind og så, hvordan vi havde det – hvordan de ydre forhold var, hvordan undervisningsmidlerne var, og der skete bestemt store, store ændringer. Blandt andet blev der indført en mellemskole, der dækkede 6.-9. klassetrin. Den havde folkeskolen indført omkring 1904-05, men i Vajsenhuset havde man holdt hårdt fast i, at når eleverne forlod Vajsenhusets 8. klasse, så svarede det *i hvert fald* til folkeskolens mellemskole. Det var ikke sikkert, at det var

gået ind alle vegne, men de steder, hvor skolen havde kontakter, der virkede det meget godt. For de vidste, at børnene var blevet disciplineret til en vis grad.”

”Nu var der det særlige ved os, at vi var den allerførste klasse, der skulle prøve det nye klassetrin, så der tog man altså temmelig mange fra 5. klasse og nogle kvikke elever fra 4. klasse, og nogle fra 6. klasse, som godt kunne komme med, for at danne en mellemskoleklasse det næste år. Vi var altså lidt spredt. Så fik vi helt nye bøger, for vi skulle have de samme som mellemskolen i folkeskolen. Og så kørte vi videre på den måde i fire år, indtil vi tog mellemskoleeksamen. Jeg husker, at lærerne faktisk var ret nervøse – det virkede som om, de var mere nervøse end os elever – men det var jo fordi, det var nyt. Det svarede altså til 9. klasse, når vi havde fået eksamen.”

”Der var forfærdelig mange børn, der gik fra skolen og ud i erhvervslivet og aldrig fik mere uddannelse end mellemskoleeksamen – eller mindre end det. Det særlige ved skoleordningen dengang var, at man i 5. klasse lavede en eksamen for børnene. Man delte dem så op i dem, der kunne gå mellemskolevejen – man kan kalde dem de boglige – og så dem der skulle i såkaldt ’fri mellem’. Det navn gav man det på et eller andet tidspunkt, fordi det skulle smage lidt af mellemskole. Men deres videre skolegang blev blot 6. og 7. klasse, og så forlod de skolen. Det var egentlig beregnet på, at man gik ud i erhvervslivet.”

”Da vi nåede 4. mellem, var min mormor død, og min mor stod tilbage som fabriksarbejderske, og det var den eneste indtægt, vi havde. Min lillesøster gik også på Vajsenhuset, og kom også i mellemskolen. Jeg kunne godt føle, at det var svært derhjemme, så jeg fik en morgenplads på et mejeri. Senere hen blev jeg biografpiccolo i det ret omtalte Paladsteatret, der dengang var én biograf med 1700 pladser. Jeg fik 20 kroner om ugen for at gå med mælk om morgenen – alle syv dage – og 30 kroner om ugen som biografpiccolo. Men så skulle jeg også have et tvungent medlemskab af Dansk Specialarbejderforbund.”

”Efter mellemskolen ønskede jeg at gå videre med et enkelt år, og det var så realklassen. Forstanderen på Vajsenhuset sagde: »Hvorfor ikke tage gymnasiet?« Det syntes han, at jeg skulle. Men det ønskede jeg altså ikke, fordi jeg godt kunne se, hvordan økonomien var derhjemme. Så det blev tilbage til Vigerslev Alle Skole for at tage realeksamen, for den kunne jeg ikke tage på Vajsenhuset.”

Turen går til USA

I 1953 er grunduddannelsen slut for Jørn og 26 andre pilotaspiranter, og de er nu klar til at rejse til USA som en del af uddannelsesprogrammet Military Defense Aid Program, som var finansieret af amerikanerne. Jørn står i bageste række midt for med huen meget på skrå. Privatfoto.

Den lange rejse (1953)

Efter tiden i Avnø havde Jørn og hans kammerater lært tilstrækkeligt – både teoretisk og flyveteknisk – under de forhold, man kunne byde på i Danmark. Nu var det tid til næste skridt, og det skulle ske i USA. Efter 2. Verdenskrig havde amerikanerne lavet et uddannelsesprogram, Military Defense Aid Program, som skulle bringe det europæiske militær på fode igen. Det drejede sig både om udstyr og om træning af personel inden for både Hær, Søværn og Flyvevåben.

”Så der sendte man altså også pilotelever over til uddannelse, og i vores tilfælde var det til en flyveskole i Texas.”

”Rejsen derover for os 27 danskere foregik med fly fra Kastrup Lufthavn – med propelfly, naturligvis, så turen blev lidt lang. Jeg husker, at vi fløj fra København og landede i Göteborg, sidenhen i Oslo, hvor vi skiftede til et lidt større fly. Så fløj vi videre til Skotland. Den var ret tung, og hvis den skulle flyve over Atlanterhavet, så måtte den også gå ned i Irland for at få noget mere brændstof på. Og så hele vejen over Atlanterhavet, hvor brændstoffet lige kunne strække til at nå Newfoundland oppe i Canada. Her landede vi, og så gik turen endelig ned til New York. Så i stedet for i dag, hvor man bruger 7-8 timer nonstop København-New York, så var der stop alle de steder, og turen tog 27 timer. Vi blev så modtaget i New York, indlogeret på hotel og fik besked på at

møde dagen efter. Indenrigsflyvning var der ikke meget af dengang i USA, så vi skulle med toget til Texas.”

”Det var lidt af en oplevelse at gå rundt i New York i 1953. Vi mødte blandt andet en fyr fra Texas med stor cowboy-hat på, og han kunne forklare os – på trods af vores skoleengelsk – at vi var lettere at forstå end de folk, der rendte rundt på gaden i New York. Det vil jeg egentlig godt tro, for dem, der kom fra Brooklyn eller fra Manhattan, var nogle hurtigtalende typer, og det var man jo ikke vant til uden for storbyerne i USA.”

Lackland Air Force Base, Texas (1953-1954)

”Fra New York gik turen med tog, hvor vi blev de næste par døgn, som rejsen på skinner tog via Chicago til San Antonio i det sydlige Texas. Herfra gik det videre med bus til Lackland Air Force Base i udkanten af byen. Her kom vi til det, man kaldte *pre flight* – altså før-flyvning. Det var en tre-måneders uddannelse. Vi var nu blevet en del af det amerikanske kadetprogram og var derfor sammen med amerikanske kadetter. Men der var også mange fra andre europæiske lande – fra Norge, fra Holland, fra Belgien, fra Frankrig og flere andre lande – men ikke England, for de havde deres egen uddannelse.”

”Der skal jeg ellers love for, at vi begyndte at lære, hvad amerikansk kadettræning var for noget. Vi boede i en barak med 28 i stuen og 28 på første sal. Systemet var lavet så fint, at når man havde været gennem de første dele af uddannelsen, så gik man fra det, der hed *lower class* til *upper class*.

Så havde de få befalingsmænd og officerer, der var der, hele *upper class* til at terrorisere *lower class*. Det var ikke noget, vi var glade for, mens vi var *lower class* – bestemt ikke. Det var noget med at stå ret, når de kom ind, og man skulle rede seng på en særlig måde – den skulle være så stram i tæppet, at når man kastede en halvdollar mønt ned på den, så skulle den kunne springe op igen. I vores kasse, hvor vi kunne have vores grej – den såkaldte *foot locker* - der skulle alt ligge på en ganske bestemt måde. Og når vi marcherede, så var det i en lige linje med ni mand ved siden af hinanden.”

Et helt specielt kapitel i kadettiden var spisningen i den store spisesal. Det var opdragelse af en type, som Jørn aldrig glemmer.

”Inden vi skulle spise, stod vi i vældig flot retstilling med rank ryg og hagen ind. Så kiggede de én lige ind i øjnene. Og du fik besked på, at hvis du ikke kunne tåle det, så var det fordi, du ikke var egnet, og så var det bare ud. Når man endelig kom ind og igen stod i retstilling og gik lidt frem og i retstilling igen, så kom man langt om længe hen til stedet, hvor man skulle have maden udleveret. Jeg vil sige: maden kan der ikke sættes en finger på – det var glimrende mad, vi fik. Den blev serveret i bakker med små rum, hvor hvert rum var beregnet til bestemte ting. Man fik også udleveret kniv, ske og gaffel. Derfra gik det hen til et bord, hvor man satte sig. Og her sad så en *upper class* for enden, og han holdt meget nøje øje med, at man sad ret op og ned og med hagen inde. Man måtte absolut ikke dreje hovedet. Skulle man se

noget til siden, måtte det ske ud ad øjenkrogen. Der er det særlige ved det, at når man spiser i Amerika, så skærer man tingene ud med kniven i højre hånd og gaflen i venstre, hvorefter man lægger kniven fra sig og skifter gaflen fra venstre til højre hånd, og så spiser man udelukkende med gaflen. Og det gjorde vi også – mens vi sad med hagen nede og så lige frem.”

Man kan grine af det bagefter, og det gør Jørn også, men det var bestemt ingen fornøjelse, mens det stod på.

”Skal jeg være helt ærlig, så var det absolut ikke morsomt, og nogen fik reelle problemer med at spise og tabte sig i den tid, de var der.”

”Om lørdagen var der som regel store parader. Der deltog flere hundrede soldater, for det var en meget stor uddannelsesbase – ikke alene til pilot, men også alle mulige andre ting, og de folk var der altså også.”

Efter halvanden måned blev Jørn selv til upper class og skulle hundse med de stakkels lower class-elever. Men det var bestemt ikke Jørns kop the.

”Nogle var indrettet på den måde, at når de nu endelig var blevet *upper class*, så skulle den ikke have for lidt. Der må jeg indrømme, at nogle af os – og jeg var en af dem – sagde: »Ikke tale om at I får mig til at gå ud at terrorisere dem, der kommer efter os.« Der prøvede vi at holde lav profil, så godt vi kunne, og det gik da også sådan nogenlunde.”

Moultrie, Georgia (1954)

Efter nogle få måneder fik den specielle kadettid i Texas en ende. Det var hverken Jørn eller de andre danske pilotspirer kede af. Nu var der nye udfordringer, der ventede, og det var heldigvis flyvningen, som var i fokus. Danskernes skulle til en civil flyveskole i det sydlige Georgia.

Rejsen foregik med tog, og det var ikke uden indlagte overraskelser, efter de ellers planmæssigt havde skiftet tog i New Orleans og var fortsat rejsen mod øst.

”Sjovt nok blev vores sovevogn hægtet af, så da vi vågnede om morgenen, holdt vi ved en lille bitte station midt ude blandt de grønne marker. Så skulle vi over i et privatbanetog for at komme til den rigtige by. Toget kunne sammenlignes med en skinnebus, og den kørte ud ad et skinnelegeme, som vi egentlig ikke anså for særligt velegnet, fordi vognen hoppede op og ned, og vi kunne se – når vi kiggede ud ad frontvinduet, hvor vi godt kunne få lov til at stå at kigge – at sporene hele tiden udvidede sig for så at snævre lidt ind, så det var en temmelig oplevelsesfuld tur, og vi var enige om, at nu var vi i hvert fald kommet på landet.”

”Men vi nåede altså derhen – byen hed Moultrie – og lidt uden for den, lå så en flybase. Og der havde man to flytyper. Vi skulle først flyve en Piper Cup, altså en lille to-sædet, hvor man sad bag hinanden og med højtsiddende vinger. Der skulle vi flyve de første 20 timer, og allerede her var der et større frafald. Man skal huske, at mange af piloteleverne, der kom – for eksempel de amerikanske – de havde ikke

prøvet at flyve før, og sådan var det også med flere af de andre nationaliteter. Det havde vi danskere til gengæld, så vi havde allerede været gennem en grovsortering, og det gjorde, at frafaldet fra den amerikanske uddannelse for vores vedkommende var ganske lille.”

Hvis udfordringerne i flyene var begrænsede, så var det noget helt andet med klimaet. Det var sådan set fint nok, da de ankom i februar måned, for selv om der var varmt om dagen, så var temperaturen behagelig om natten. Det ændrede sig dog, som året skred frem.

”Vi var der indtil august, og der bliver det rigtig varmt i det sydlige USA. Der var ikke noget, der hed aircondition i sovebarakkerne, og det kunne godt knibe med at sove om natten.”

”Det var stadig kadetprogrammet, vi fulgte, men alligevel på en anden måde. Det var knap så ’dumsmart’ som på Lackland. Nu skulle vi både til teoretisk undervisning i klasseværelser – hvor der for øvrigt var aircondition, for man havde fundet ud af, at vi faldt i søvn, hvis ikke der var det – og så skulle vi ud at flyve i disse små Piper Cups.”

Jørn flyver Harvard T-6 Texan

”Vi kom derefter over på en rigtig flyver, om jeg så må sige. Det var en Harvard, som derovre blev kaldt T-6 Texan. Dem havde man utroligt mange af, for der var blevet bygget mange i de sidste år før og under krigen, netop som skolefly. Det var et fly udstyret med en stjernemotor – altså hvor

cyllindrene sad i en rundkreds, som allesammen trak ind på den samme krumtapaksel, der drev propellen. Det var trods alt en noget større flyver, så det var spændende at komme til at flyve den. Vi fløj hen over store områder med marker, og når vi skulle navigere der, så kunne vi godt se, hvad der var nord og syd, og øst og vest. For Amerika er jo sådan indrettet – helt tilbage fra western-tiden – at når man udlagde jordlodder eller større områder, så lagde man terrænlirer ud, som alle gik nord-syd og øst-vest. Og det kunne man tydeligt se fra luften.”

”Det var varmt at flyve der. Vi kom også ud at flyve længere mod øst over nogle store sumpe – Okefenokee Swamps – i den sydøstligste del af Georgia. Og der skulle man helst ikke for langt ud over, for hvis nu motoren gik i stå, og man blev nødt til at lande i vandet, så var det ikke sådan lige til at komme derud for redningsmandskab, og der var var krokodiller og alligatorer til overflod.”

”Vi kom selvfølgelig også ind til den lille by Moultrie, der lå nogle få kilometer fra basen. Det var en by med en halv snes tusinde indbyggere, og dengang – nu siger vi 1954 – var der raceadskillelse i fuldt flor i Amerika. Så byer af en hvilken som helst størrelse havde en hvid bydel og en sort bydel. Det var jo i sydstatene, så derfor var det meget tydeligt. Der var også store sociale forskelle, for det var tydeligt, at når man kørte til den sorte bydel, så kom man til et område, der var meget mere enkelt, meget mere fattigt.”

Det første fly, Jørn kom til at flyve på sin amerikanske pilotuddannelse, var Harvard T-6 Texan. Det var et meget populært skolefly, som også blev anvendt i Danmark. Her ses et af det danske Flyvevåbens modeller. Foto: Det danske Flyvevåben.

”Men det var nu sjovt for os at komme ind til byen. Der lærte vi selvfølgelig også mere om Amerika som sådan, og om ’syden’ i særdeleshed. Det amerikanske begreb en *drugstore*, som jo oprindeligt var et apotek, var i stedet blevet til cafe og alt muligt andet, hvor man serverede god mad. En hamburger kostede 25 cent, og de var knap så voldsomme, som de er blevet sidenhen. Der var naturligvis biograf, men det var der også på basen, og den besøgte vi selvfølgelig flittigt.”

”På basen ved Moultrie gik vi også parader. Og tro det eller ej, men jeg var gået hen og blevet fanebærer. Tydeligvis ikke fordi jeg var den største. Men vi havde faner med fra alle de lande, vi repræsenterede, og det danske lod faldt altså på mig. Vi skulle gå parade hver lørdag formiddag samtidig med, at man skulle stille op til inspektion på værelserne, så det kunne kontrolleres, om man nu også havde gjort det, man skulle.”

Men værelserne kunne ind imellem byde på ubehagelige overraskelser. I det sydlige Georgia er man beriget med både slanger og andet ubehageligt kryb. Og det fik Jørn også ’fornøjelsen’ af.

”En dag var der en, som hørte en underlig lyd under en af køjesengene – sådan en raslelyd. Det viste sig gud hjælpe mig at være en klapperslange, som på en eller anden måde havde fundet derind. Vi fik fat i kostene og fik fejlet den uvelkomne gæst ud, så der skete ikke noget. Men det var lidt af en oplevelse.”

”Vi blev også inviteret ud lokalt. En søndag var der for eksempel en menighed, der inviterede mange af os ud – specielt os, der kom fra fremmede lande. Vi kom både i deres kirke og til middag derhjemme, og det er en stor ting. Jeg vil sige, at køkkenet i den sydlige del af USA, det er allertidst, og jeg nød virkelig gæstfriheden og den gode mad. Til gengæld var jeg lidt på spanden, når vi skulle bede bordbøn – for det gjorde men dernede. Det var ikke så meget den amerikanske bordbøn, der var problemet. Men de bad os også om at bede en af vores egne bordbønner på vores eget sprog. Det var jo – for at sige det mildt – ikke noget, jeg havde den store erfaring i. Men jeg fandt på noget, så det gik alt sammen.”

”Vi fløj med disse Harvardere til to andre baser, hvor der var bedre plads. Der var jo blevet anlagt en del flypladser under krigen, fordi der var et stort behov for det. Så disse pladser kunne vi udmærket bruge. En af dem hed Thomasville, og her er der en lille sjove krølle, der udspandt sig mere end 30 år senere. I NATO-staben på Karup, hvor jeg var i 80-erne, kom der på et tidspunkt en kvindelig oberstløjtnant – hun var en del yngre end mig. Hun fortalte, at hun havde været en lille pige, som gik i skole i Thomasville, da jeg kom flyvende dertil i Harvard. Det var en meget sjov lille krølle.”

En truende lynchning

”En enkelt hændelse under opholdet i Georgia var temmelig voldsom. Det var syv-otte kilometer fra Moultrie ud til vores base. Og på vej derud stod der en meget stor frugtrod, som

blev pakket sammen hver aften. Hvad der egentlig var sket, det var lidt svært at sige, men en torsdag var der kommet en sort mand ind og havde skudt tre personer og så flygtet. De to var døde, men den tredje, som var hårdt såret, kendte gerningsmanden og kunne forklare politiet, hvem det var. Det ændrede hele livet i lokalsamfundet, for han var jo på fri fod, så alle fik fat i deres våben. Om søndagen kom vi ind til Moultrie, hvor vi skulle have besøg af tre-fire af vores danske kammerater fra en anden base. Inde i byen så vi, at folk var på vej i kirke med geværer over skulderen og pistoler i bæltet, og vi så ældre damer med pistoler med små perlemorsskæfter. Der var også lavet check points – man havde blokeret vejene og undersøgte alle, der kom dertil. Vores danske kammerater anede jo ikke noget om det, der var sket. Da de kommer herop i sådan en åben bil, som en af dem havde fået, kørte de bare forbi et af disse check points, og så blev der skudt efter dem. Det kan nok være, at de fik stoppet bilen. Så måtte de forklare, hvem de var, og hvem de skulle besøge, og så fik de også lov til at køre videre. Men altså, man tog det virkelig alvorligt.”

”Mandag aften begyndte man så at sende luftskibe ind over området ude fra østkysten. Dengang havde flåden små luftskibe. Ikke noget på størrelse med Zeppelinene, men meget mindre og beregnet til observationsflyvning. Et par af dem kom flyvende i et forsøg på at lokalisere den flygtede gerningsmand, men uden held. Det lykkedes til gengæld FBI at finde ham hos nogle venner, som holdt ham skjult. Folkene hos FBI vidste, at med den stemning, der var i byen,

og med den historie, der er i syden, kunne det gå galt. Hvis han kom ind på det lille politihovedkvarter midt i byen, så ville folk med våben dukke op og forlange ham udleveret, og så kunne det blive en lynchning. Det var mange år siden, det sidst var sket, men risikoen var der. Så man endte med at putte ham i bagagerummet i en FBI-bil, og så blev han fragtet ud af byen. Og først bagefter blev det fortalt til folk i området, at han var fanget og var væk. Folk var godt nok vrede over, at han var væk, men det var han – og godt for ham.”

Bryan, Texas (1954-1955)

Opholdet i Georgia varede et halvt års tid. Så gik turen tilbage til Texas – denne gang til Bryan Air Force Base i den sydøstlige del af staten.

”Det var sin sag at komme over på en militær flybase igen. Men på det tidspunkt havde vi været så længe i USA, at vi var helt inde i rumlen. Vi vidste, hvad man gjorde, og hvordan man gebærdede sig, så det var trods alt ikke det helt store spring.”

Jetfly-debut

”Selve flyvningen var spændende nok, for det var jo et mere avanceret propelfly, vi kom over i, og vi kom både til at flyve formationsflyvning og instrumentflyvning. Men det helt store skridt – det som vi havde set frem til længe – det var at komme over på et rigtigt jetfly. Det var denne Lockheed

T-33, som jeg sidenhen skulle beskæftige mig temmelig meget med – også i Danmark. Selv om T-33 er et tosædet træningsfly, så er det immervæk stadig et jetfly.”

”Den store oplevelse var naturligvis opstarten – denne pibende lyd fra turbinen, der begyndte at løbe rundt. Og så at komme ud på banen og give fuld gas. Bare det at sidde og se på fartmåleren, for nu bevægede den sig i nogle helt andre tal, end dem vi havde været vant til. Lige pludselig var det meget hurtigere.”

”Der er mange forskelle mellem propelfly og jetfly. Et jetfly kan være lidt langsommere til at reagere. For eksempel reagerer et jetfly noget mere trægt på hurtige bevægelser med gashåndtaget – altså at forøge omdrejningerne i en vældig fart. Så det skal planlægges på forhånd. Vi skulle også have meget mere fart på, når vi skulle lette fra startbanen, og når vi var i luften, så skal jeg love for, at så var det andre farter, vi nu kom op i. Bevares, senere hen kom der jo fly, der fløj endnu hurtigere – over lydens hastighed, og hvad ved jeg – men det her var en stor, stor oplevelse.”

”Det tog noget tid, for nu skulle vi jo rigtig lære, hvad det vil sige at flyet er sådant et jetfly. Dets langsommere reaktionsmåde, måden at flyve i formation på, at se disse referencepunkter, som man skulle have, når man var på vingen af et førerfly. Alt det lærte vi jo så efterhånden.”

”Ved siden af det, så havde vi også en såkaldt link-træner – fortidens simulator, vil jeg kalde det. Sammenlignet med i

Jørns jetflydebut foregik i en Lockheed T-33 – et tosædet træningsfly. At flyve jetfly var en oplevelse, Jørn og de andre pilotaspiranter havde set frem til med stor spænding. Foto: Crew Daily.

dag var den utrolig primitiv, men man kunne godt flyve instrumentflyvning i en sådan link-træner. Så det brugte vi også tid på. Og så kom naturligvis alle de teoretiske fag, som man også skulle igennem.”

”Tiden gik, det blev efterår, det blev koldere, og vi kom ud at flyve noget længere væk, for eksempel en tur op til Oklahoma og tilbage. Senere skulle vi ud på endnu længere ture sammen med instruktører, som regel to fly ad gangen. Der fløj vi ud til Las Vegas i T-33 jetflyet. Det var jo en lang tur fra midt i Texas, hen over Texas og så New Mexico, videre ind i Arizona og til Las Vegas i Nevada – mere end 1800 kilometer. Og det var spændende.”

Las Vegas var ikke det brølende lyshav og kasino-inferno, som det er nu om dage. Men der var allerede en del hoteller, kasinoer og andre spillesteder.

”Det, jeg syntes var mest imponerende ved at komme derud, det var at se disse spillemaskiner med håndtag, som man jo stadigvæk brugte dengang – enarmede tyveknægte, som vi kaldte dem. Det var ikke bare fem som på et værtshus herhjemme. Nej, her stod måske 50 eller 70 på rad og række. Og der var spilleborde med jetoner og alt muligt andet. Af en eller anden årsag – jeg ved ikke, om det er opdragelsen hjemmefra – men spillelysten har egentlig aldrig rigtig fået taget i mig. Så jeg gik rundt og kiggede på de andre. Og jeg kunne jo se og høre, når nogen havde vundet et eller andet, så blev der råbt ganske højt. Jeg var blot overbevist om, at det bare var et spørgsmål om tid, så var den gevinst nok væk

igen. Men det var sjovt at opleve, og det var spændende at flyve helt derud. Vi fløj endda igennem Grand Canyon, og det var virkelig imponerende.”

”Vi taler 1954, og det er ikke så mange år efter 2. Verdenskrig, og det er lige efter Korea-krig. Så der var god plads de fleste steder i USA, og udenlandske turister var der ikke nogen af. Så hvor vi end kom, så var vi sådan lidt af en sensation: »*Gud, de kommer fra Europa.*« Og så det her lille land Danmark. Det kunne man jo dårligt finde ud af. Man vidste jo knap nok heller, hvad der var Sverige eller Norge. Det var jo meget naturligt.”

Karrieren er truet

Selv om det først og fremmest er de gode minder, som præger opholdet i Bryan, så er der dog også knap positive minder. Jørn tænker med gru på en særlig episode, der nær havde kostet ham fremtiden som pilot, og hvor kun held reddede ham fra at blive sendt hjem.

”Jeg skulle flyve fra midt i Texas, ned sydpå, og så ud mod Den Mexicanske Golf og hjem igen. Uvist af hvilken grund havde jeg skrevet en forkert kurs ned på mit navigations-skema. En instruktør skulle tjekke mig, men havde ikke gjort det, så jeg drog af sted – i den helt forkerte retning og kom langt ind over Mexico, inden jeg tænkte: »*Hvor er Den Mexicanske Golf?*« Jamen den er derude, og nu er den nærmest parallelt med flyvekursen, hvor jeg i stedet skulle flyve lige direkte mod den. Jeg måtte beskæmmet kalde op til basen og fortælle, at jeg ikke var helt sikker på, hvor jeg

var. Der var så en meget dygtig amerikansk instruktør – i et andet fly – som via tårnet og pejlinger kunne fortælle: »*Der er du, flyv derhen, og land der.*« Og det gjorde jeg og fik flyet på jorden. Så blev jeg hentet af en anden instruktør og fløjet hjem igen.”

”Der må jeg indrømme, at jeg var meget sikker på, at fejlen var så alvorlig, at man ville sige: »*Hjem med dig!*« Jeg fik da også en skideballe ret så stor, og den varede meget længe, og jeg var helt ulykkelig. Men i stedet for at sende mig hjem med halen mellem benene, så endte det med, at man sagde: »*Nu laver du en navigationsrute. Og i stedet for, at den er på tre ben, så regner du en ud med ti ben, og så kigger vi meget grundigt efter og ser, om du kan gøre det. Og så har du en gang for alle lært, hvad der er den rigtige kurs.*« Og det gjorde jeg så.”

”Til den dag i dag har jeg den opfattelse, at det, der har vejet til min fordel, det var, at instruktøren, der skulle tjekke min navigationsplan, ikke havde gjort det. Og at man ved at lade mig slippe for hjemsendelse holdt det inden for kredsen af instruktører.”

Musik er skønt og kan give rigtig gode oplevelser, men i dette tilfælde er det noget andet. Roden til alt ondt er jazzmusik, fristes man til at sige:

”Grunden til, at jeg fløj forkert, var, at jeg hørte musik. Det kunne man nemlig på radiokompasset på flyet. Der var en knaldgod jazzkoncert. Og i stedet for at flyve i retning 110

grader, så fløj jeg – uden at registrere det – i retning 210 grader, og det var ind i Mexico. Men hvorom alting var. Jeg fik lov til at flyve videre.”

Instrumentflyvning

”Vi øvede også instrumentflyvning. Det er særlig vigtigt, når man flyver i skyer og ikke kan se jord eller himmel. Så sad eleven på bagsædet med en hætte, der dækkede udsynet bortset fra instrumenterne. Den del af uddannelsen afsluttedes med en prøve, hvor man viste manøvrer, navigation og anflyvning til landing. De mange timer under hætten lagde virkelig grunden til den kunnen, jeg har brugt på alle flytyper gennem hele mit flyverliv.”

Mens jeg var i Bryan, blev jeg vældig gode venner med lederen af link-tjenesten – altså simulatortjenesten. Og da jeg nu var blevet færdig med min prøve i helt god tid, syntes han, at jeg kunne komme over til ham. Han mente, at jeg gjorde det ganske godt, når jeg talte til folk, der fløj simulator. Og de rigtige piloter, de skulle også have et antal timer i denne simulatortjeneste. Og så ringede han rundt og sagde: *»Jeg har en fremmed student her, han er nu instruktør og gør det udmærket, så du kan bare komme.«* Og så brugte jeg den sidste måneds tid i Bryan på at være instruktør for andre i simulatoren.

Jørn får flyveringen

”Da vi kom til februar 1955, var vi færdige. Det vil sige, så var vi uddannede piloter. Og ved en fin ceremoni fik vi overrakt den amerikanske flyveringe og den danske flyveringe –

den havde vi selv med, købt hjemmefra. Og dem kunne vi så sy på tøjet. Af rang var vi sergenter, det var vi blevet udnævnt til allerede i maj måned 1954.”

”Men selv om vi nu officielt var piloter, var træningen ikke ovre. Nu skulle vi ud at prøve at skyde og kaste bomber. Vi blev først sendt ud til den vestlige del af Texas – lige på kanten til Rio Grande, grænsen til Mexico. Det var stadigvæk T-33 flyet, vi fløj, og det kunne udstyres med to maskingeværer i næsen. Det betød, at det reagerede langsommere og på en lidt anden måde, end vi havde været vant til. Det kunne godt have en lille bombebærer, og de bomber, man brugte, det var nogen, der vejede cirka 15 kilo og var udstyret med en god, stor jagtpatron i halen. Så når bomberne ramte jorden, gav de en lille røgsky fra sig, og så kunne man måle på jorden, hvordan man havde ramt i forhold til centrum, altså *bull’s eye*, som det hedder derovre. Det var en øvebombe – jeg kom aldrig til at kaste rigtige bomber i USA. Da bombetræningen var ovre, blev vi sendt videre. Nu skulle vi til Arizona.”

Luke Air Force Base, Arizona (1955)

I Arizona, lige uden for Phoenix, ligger Luke Air Force Base. Da Jørn i 1955 ankom til denne meget store base, var det overvældende. Ikke så meget på grund af basens størrelse, men mere fordi, der var helt utroligt mange jagerfly – og så tanken om, at han selv meget snart skulle sidde ved styrepinden på et af disse fly.

I Republic F-84 Thunderjet kom Jørn til at flyve sine første ture i en jagerjet. Flyet havde seks maskinkanoner, kunne bære raketter og kaste bomber. Foto: Autoevolution.

Den unge Jørn på vej ombord i sit F-84 Thunderjet. Privatfoto.

”Luke Air Force Base har i øvrigt været brugt lige siden, for beliggenhed er god. Syd for basen ligger kæmpestore områder med ørken ned mod Mexico, og her er det let at lave skydebaner. Man kan opføre sig nærmest som man vil – der bor så godt som ingen mennesker i de områder.”

”Samme Luke Air Force Base har relation til Danmark helt op til vore dage, da det er stedet, hvor Danmark har de nye F-35 fly stationeret og flyver fra. Så de danske F-35-piloter, der bliver tjekket ud, de bliver tjekket ud derfra.”

Jørn bliver jagerpilot

”Det var noget af en ændring at komme over i et rigtigt jetfly – ikke bare et skolefly – og så ovenikøbet et jagerfly. Alt, hvad vi havde fløjet indtil nu, havde jo været tosædede træningsfly. Nu skulle vi over at flyve F-84, som også hedder Thunderjet og er en jagerbomber. Det fly havde Danmark også mange af, så det var det helt rette fly at øve i. Det særlige ved flyet er, at det er ensædet. Så første gang, man er oppe at flyve i det, er man helt alene. Og det er jo spændende. Flyet havde en anden type jetmotor end T-33, og det var også udstyret på en helt anden måde. Den reagerede noget langsommere, end T-33 havde gjort, så det skulle vi også vænne os til.”

”Det var Republic, der havde lavet flyet, og som en lille morsomhed har man altid sagt, at Republic lavede altid jagerfly, der skulle bruge hele startbanen, før den kom i luften. Så vi kørte, og vi kørte, og vi kørte ned ad startbanen,

før vi kunne vi trække pinden og komme i luften. Så det var spændende på flere måder.”

”Det var en meget – hvad skal jeg sige –ildsprudlende instruktør, jeg havde fået sammen med to tyrkere og en belgier. Vi skulle altså være fem fly i luften, når han var med. Og når vi fløj i formation, gjorde han det meget aggressivt. Så det var bare med at følge med.”

”F-84 var veludstyret. Den havde hele seks maskinkanoner, kunne bære raketter og kaste både små og store bomber. Når vi skulle på skydeøvelse, fløj vi sydpå ud over ørkenen, hvor der var indrettet skydebaner. Og så gjaldt det bare om at ramme målet. Her øvede vi både med raketter, bomber og med maskinkanoner på utallige øvelsesture.”

Efter de mange timer i jagerbomberen og alle skydeøvelserne havde Jørn og de andre elever gjort sig fortjent til forfremmelse. Nu kunne de fremover kalde sig løjtnanter.

”Og så kom også afslutningen derude: vi havde gennemgået pilottræningen, vi var udnævnt til piloter og vi havde gennemgået skydetræningerne. Så derfor var vi egnede til at hoppe ind i en eskadrille på operativt niveau. Det skulle så vise sig, at da vi kom til Danmark, havde man en anden opfattelse. Dels er vejrforholdene anderledes, og dels er der mange anderledes detaljer i planlægning og selve flyvningen, som udvikles i de operative eskadriller, og som først skal læres.”

”Vi skulle hjem. Jeg har tidligere fortalt om, hvor lang tid det tog at flyve derovre, så vi var forberedte på den lange rejse. Vi skulle først med toget fra Phoenix – det var en onsdag eftermiddag – og toget var ganske behageligt. Det var Santa Fe Line. Vi havde egen lille kabine, og der var spisevogne og det hele. Vi skiftede i Chicago til et andet mere gammeldags tog og videre til New York. Der ankom vi lørdag morgen. Fra onsdag eftermiddag til lørdag morgen – det er noget af en togtur, men det var også en smuk tur gennem vidunderlige naturområder først på turen, indtil det så blev mere landbrugspræget. I New York måtte vi gå og vente nogle dage på, at der kunne blive en flyejlighed hjem til Danmark. Men hjem, det kom vi.”